

in *Epistulam ad Titum*) uważał, że żonaty duchowny po objęciu stolicy biskupiej może zatrzymać przy sobie dzieci, ale nie powinien już obcować ze swoją żoną, z kolei Epifaniusz (*Panarion* 59, 4) zakazywał wyświęcania dwukrotnie żonatych lub powtórnego ożenku w przypadku śmierci pierwszej żony; pisarze piętnowali też przypadki bigamii. Następnie I. Milewski podał przykład pięciu biskupów, którzy mieli żony i potomstwo, a byli to: Grzegorz Starszy – biskup Nazjanzu, który posiadał troje dzieci (jednym z nich był Grzegorz Teolog), Grzegorz – biskup Nyssy (brat Bazylego Wielkiego), ojciec syna Kynegiosia, Spiridion – biskup Tremituntu, ojciec m.in. córki Ireny, Ajaks – biskup Botolion (nieopodal Gazy), posiadający trójkę dzieci i bp Synezjusz – ojciec trzech synów. W podsumowaniu Prelegent stwierdził, że zachowane informacje na temat losów tych dzieci (z wyjątkiem Grzegorza Teologa) są bardzo ubogie. Po wykładzie ks. prof. S. Longosz (KUL) i dr M. Rajewski (UMCS) pytali m.in., czy poza wymienionymi przykładami można wskazać innych żonatych biskupów? Prelegent stwierdził, że wymienił wszystkie przypadki, z którymi spotkał się w znanej mu literaturze. Dyskutantów zainteresowały też przyczyny obsadzania żonatych duchownych na stolicach biskupich. Prelegent odpowiedział, że podstawową przyczyną był brak lepszego kandydata. Na koniec ks. prof. S. Longosz podziękował uczestnikom za udział w spotkaniach Komisji (2006/2007) i poprosił o zgłaszanie tematów referatów na następny rok akademicki.

Anna Z. Zmorzanka – Lublin, KUL

3. LEX ORANDI LEX CREDENDI W OKRESIE PATRYSTYCZNYM (Sekcja Patrystyczna, Białystok, 22-23 IX 2006)

W dniach 22-23 września 2006 r. odbyło się w Archidiecezjalnym Wyższym Seminarium Duchownym w Białymstoku doroczne spotkanie członków Sekcji Patrystycznej działającej przy Komisji Episkopatu Polski d/s Nauki Katolickiej na temat: *Lex orandi lex credendi w okresie patrystycznym*. Spotkanie rozpoczęto Mszą świętą, której przewodniczył ks. bp prof. dr hab. Edward Ozorowski. Otwarcia obrad dokonał przewodniczący Sekcji Patrystycznej ks. prof. dr hab. Józef Naumowicz (Warszawa, UKSW), który przywitał wszystkich obecnych, a następnie wprowadzając w temat spotkania ukazał związek między duchowością a teologią. Patrystyczną egzemplifikacją dla tej zależności uczynił słowa Ewagriusza z Pontu: „Jeśli jesteś dobrym teologiem to dobrze się modlisz, jeśli dobrze się modlisz, to jesteś dobrym teologiem”.

Pierwszej sesji przewodniczył ks. prof. Bogdan Cześz (Poznań, UAM), a rozpoczął ją ks. prof. dr hab. Henryk Pietras SJ (Kraków, Ignatianum), który wygłosił referat *Spy o Wyznanie wiary w IV wieku*, w którym w szerokim kontekście historycznym ukazał polemiki dotyczące kształtowania się Credo. Drugi referat przedstawił ks. dr Ludwik Gładyszewski (Gniezno, UAM) pt.: *Teologiczna motywacja w przedstawianiu prawd wiary w „Objaśnieniu Symbolu” Rufina*, w którym zwrócił uwagę zwłaszcza na to, że pisarze łacińscy charakteryzowali się katechizmowymi ujęciami wy-

znań wiary. Po obu referatach wywiązała się dyskusja, której uczestnikami byli ks. prof. B. Częsz, ks. prof. N. Widok (Opole, UO), ks. prof. S. Longosz (Lublin, KUL), p. prof. M. Wojciechowski (Warszawa, UKSW), ks. prof. A. Żurek (Tarnów, PAT) oraz wspomniani prelegenci. Zastanawiano się w niej szczególnie nad chrystologicznymi interpretacjami formuł wiary oraz trudnościami w terminologii dotyczącej sformułowań Credo. Inną kwestią, której poświęcono wiele uwagi, był wpływ czynników politycznych, a zwłaszcza władców Cesarstwa Rzymskiego na formowanie się wyznań wiary.

Drugą sesję rozpoczął ks. prof. dr hab. Mariusz Szram (Lublin, KUL) referatem poświęconym *Modlitwie przebłagalnej u Orygenesa i Jana Kasjana*, w którym na podstawie przeprowadzonej przez siebie analizy porównawczej ukazał zagadnienie modlitwy właściwe dla obu autorów. Kolejną prelegentką była p. prof. dr hab. Ryszarda Bulas (Lublin, KUL), z referatem *Ikonografia Przejścia przez Morze Czerwone jako odbicie przemian w wierze chrześcijan w okresie od III do V wieku*. Zaprezentowanym treściom towarzyszyły ilustracje w formie przeźroczy, które ukazywały w jaki sposób historia zbawienia znajdowała odzwierciedlenie w ikonografii wczesnochrześcijańskiej. W dyskusji dotyczącej przedstawionych referatów udział wzięli ks. prof. A. Żurek, ks. prof. H. Pietras, ks. prof. B. Częsz oraz autorzy wystąpień. W rozważaniach skoncentrowano się głównie na specyfice modlitwy przebłagalnej na tle innych rodzajów modlitwy u przedstawionych autorów, jak również przypomniano, w związku z drugim referatem, o znaczeniu kontekstu w interpretacji symbolicznej.

Po południu członkowie Sekcji mieli możliwość poznania i podziwiania piękna Ziemi Białostockiej uczestnicząc w objeździe krajoznawczym. Na trasie wycieczki znalazła się ławra prawosławna w Supraślu, cmentarz żydowski w Krynkach, meczet i cmentarz muzułmański oraz cerkiew w Gródku. Zwiedzający w ten sposób mogli zobaczyć obraz mozaiki religijno-kulturowej właściwy dla tych stron Polski. Wycieczka zakończyła się w leśniczówce w sercu Puszczy Knyszyńskiej. Spotkanie przybrało mniej oficjalny charakter, a zagadnienia dotyczące współpracy poszczególnych ośrodków patrystycznych można było poruszać przy ognisku.

Drugi dzień obrad Sekcji Patrystycznej rozpoczęto Mszą świętą. Sesję przedpołudniową poprzedziła część informacyjna, którą zainaugurował ks. prof. Stanisław Longosz przedstawiając problematykę zawartą w najnowszym numerze „Vox Patrum” oraz zapowiadając przygotowanie książki pamiątkowej dla ks. prof. Marka Starowieyskiego. Zaprosił też wszystkich do udziału w sympozjum pt. *Jan Paweł II a antyk chrześcijański* organizowanego przez Instytut Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL. Następnie ks. prof. dr hab. Jan Żelazny (Kraków, PAT) poinformował o sesji naukowej pt. *Biskup – ojcem. Zarys eklezjologii syryjskiej*, która dedykowana będzie ks. prof. dr. hab. Edwardowi Stańkowi (Kraków, PAT). Z kolei ks. prof. Norbert Widok zapowiedział sympozjum w Opolu pt. *Czasy Jana Chryzostoma i jego pasterska pedagogia*, a ks. prof. Bogdan Częsz poinformował o ukazaniu się trzeciego tomu „Teologii Patrystycznej”, periodyku wydawanego przez ośrodek patrystyczny w Poznaniu, który poświęcony został *Antropocentryzmowi Ojców Kościoła. Człowiek w perspektywie doczesności i wieczności*.

Następnie rozpoczęła się pierwsza sesja przedpołudniowa, której przewodniczył o. prof. dr hab. Leon Nieścior OMI. Pierwszy referat wygłosił ks. dr Wojciech Łazewski (Białystok, WSD) pt. *Rola modlitwy w opisach męczeństwa*, w którym podkreślił dziękczynny, wielbiący Boga oraz wstawienniczy charakter modlitw męczenników. Drugi referat ks. dra Krzysztofa Tyburowskiego (Rzeszów, UR) poświęcony był *Niedzieli w myśli teologicznej Tertuliana*. Prelegent wskazał w nim na ewolucję problematyki Dnia Pańskiego w pismach Tertuliana. Po wygłoszonych referatach w dyskusji wystąpili o. prof. L. Nieścior, ks. prof. A. Żurek, ks. prof. J. Naumowicz oraz prelegenci. Kwestie sporne dotyczyły m.in. wpływu kontekstu historycznego, a szczególnie prześladowań, na pisarstwo dotyczące Eucharystii.

Drugiej sesji przed południowej przewodniczył ks. prof. dr hab. Antoni Żurek. Jako pierwszy wystąpił ks. dr Tomasz Skibiński (Warszawa, UKSW) z referatem pt. *Biblia między duchowością a doktryną w monastycznym leryńskim*. W oparciu o dzieła Euchariusza z Lyonu przedstawił wykorzystanie teorii egzegetycznej w lekturze Pisma Świętego. Po prelekcji podkreślono w dyskusji, że Euchariusz z Lyonu pomimo, że Biblia stanowiła dla niego niewyczerpane źródło wiedzy i formacji duchowej, nie posiadał jednak wykształcenia teologicznego oraz gruntownych studiów biblijnych.

Następnie w czasie obrad miały miejsce prezentacje doktorskie. Z komunikatami wystąpili: ks. dr Dariusz Zagórski, *Idea mesotes w pismach Klemensa Aleksandryjskiego*, ks. dr Sławomir Wasilewski, *Nauka o pokoju u św. Cypriana* oraz ks. dr Bogdan Krempa, *Obraz człowieka Bożego w „Enarrationes in Psalmos” św. Augustyna*. Po wystąpieniach nowym doktorom zadawano pytania dotyczące przedstawionych dysertacji.

Podsumowania obrad dokonał Przewodniczący Sekcji – ks. prof. J. Naumowicz, któremu przez aklamację przedłużono kadencję na jeden rok. Podziękował on za obecność i zaangażowanie oraz wyraził nadzieję na całoroczną współpracę pomiędzy poszczególnymi ośrodkami badawczymi.

S. Marta Ziółkowska – Lublin, KUL

4. OFIARA – KAPŁAN – OŁTARZ W ŚWIECIE PÓŹNEGO ANTYKU (VIII Sympozjum Kazimierskie, Kazimierz n. Wisłą, 7-9 VI 2006)

Ośme już, z cyklu sympozjów organizowanych przez Katedrę Historii Sztuki Starożytnej i Wczesnochrześcijańskiej KUL, spotkanie odbyło się w dniach 7-9 czerwca 2006 r. w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą w tzw. „Rajchertówce”. Zgromadziło ono wielu wybitnych badaczy związanych z wiodącymi ośrodkami naukowymi w kraju, a także poza jego granicami, zajmujących się archeologią, historią (zwłaszcza historią sztuki) i patrologią. Jak w latach ubiegłych, tak i teraz, stało się okazją do wymiany myśli, wzajemnego poznania i nawiązania współpracy naukowej.

Pierwszy dzień sympozjum rozpoczęła prof. dr hab. Bożena Iwaszkiewicz-Wronikowska (Lublin, KUL), główna organizatorka spotkania, wprowadzając w tego-